

[CONSTANTIJN HUYGENS] (VÓÓR BREDA)
AAN AMALIA VAN SOLMS (DEN HAAG)]
26 AUGUSTUS 1637
1658

Vervolg op Huygens' brief van 25 augustus 1637 (Worp 2, nr. 1656, p. 283).

Samenvatting: Huygens bericht over het verloop van het beleg van Breda. Hij meldt het onjuiste gerucht als zou de vijand onder meer Nijmegen en Tiel hebben veroverd en in Nijmegen het *Te Deum* zingen. Een tamboer is Breda ingestuurd met verzoek om opheldering.

Huygens schreef opnieuw op 27 augustus 1637 (Worp 2, nr. 1660, pp. 285-286).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. A14, Afd. XIII, nr. 18C, nr. 1, dl. 3): brief (dubbelvel, 19x30cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 2, nr. 1658, pp. 283-285: volledig.

Namen: Laurens Buysero; Frederik Hendrik; Hercule de Girard (baron van Charnacé); George Goring; Henri de La Tour d'Auvergne (hertog van Bouillon); Jan van Nassau; Willem van Nassau Siegen; Ferdinand van Oostenrijk (kardinaal infante); Peter Roose; Godevaert van Steenhuijs, heer van Oploo (ambtman van het Land van Cuijk); Jacob van Wassenaer Obdam.

Plaatsen: Baarlo [bij Venlo]; Binche; Blerick; Brabant; Breda; Brugge; Brussel; Land van Cuyk; Grave; Heusden; Holland; Hoogstraten; Fort Knodsenburg [aan de Waal tegenover Nijmegen]; Landrecies [Henegouwen]; Maastricht; Namen; Nijmegen; Tiel; Trazegnies [Henegouwen]; Turnhout; Venlo; Vlaanderen; Waal.

Titels: *Te Deum*.

Glossarium: chanter (zingen); tambour (tamboer).

Transcriptie

Devant Breda, le 26e d'Aoust 1637.

Il n'y a plus de terre entre l'enemi et nostre approche Françoisse que pour tenir un gabion ou grande fascine, qui se dispute à tous moments à coups de picques et de grenades à main, de sorte qu'après ceste nuict il n'est plus apparent qu'il dure de leurs sentinelles dans la contrescarpe, après laquelle il ne restera que le fossé de la corne, que nostre artillerie bat à outrance, et se verra dans peu envahie par deux endroits du costé François, et par deux autres de l'Anglois.

La nouvelle qui a courru icy depuis le matin (sur ce que Monsieur le comte Guillaume en avoit fait communiquer à Son Altesse par une lettre du commandeur de Heusden, informé par un sien amy de Grave) comme l'armée enemie le 20e jour du mois auroit quitté Venlo, pour aller secourir Namur, assiegé par les François, ne se vérifie pas. Au contraire, on vient de présenter à Son Altesse un acte signé par le Cardinal Infante le 21e du courant, au camp à Blerick, proche de Venlo, par où il ordonne à l'*Amptman* du País de Cuijk de mener promptement 800 païsans de son quartier, aveq pailles et hoyaux, pour travailler au quartier du Comte Jan van Nassau à Baerle là-auprès; qui, estant une sottie copie | b | de l'employ que nous avons donné à noz païsans de l'Hollande, attendu que les autres, estants sous contribution, sont obligez de se tenir neutres et hors de parti. Son Altesse a fait aussitost expédier un acte contraire, par où lesdits païsans de Cuijk ont ordre, de n'obéir en aucune sorte à ladite semonce, sur peine d'exécution militaire sans connivence, tout subjects qu'ils sont de Son Altesse, qui est bien d'intention d'en commander demain autant à ceux de Hoochstraten et Turnhout, par forme de rétorsion.

Le siège donq de Venlo dure tousjours, mais Monsieur de Buillon a quelque advis plus apparent de ce que l'enemi auroit destaché bon nombre de cavallerie et aussi d'infanterie hors du camp, qui auroit marché à la veuë de Maestricht vers Namur susdit, où pourtant il n'y a aucun siège qu'on sache, le monde s'estonnant, mesmes dans Bruxelles, comme il est possible que les François n'attendent rien par ces belles occasions, depuis ce grand siège de Landrechy, d'où enfin il est sorti 250 hommes. Il est vray qu'ils courent jusqu'à

Binche et Trasigny, à 6 et 7 heures de Bruxelles, mais ce ne sont que courses, dont il ne vault pas la peine de parler.

Cependant on s'est chatouillé 3 jours de suite | c | par toute la Flandre et Brabant de ce que le Fort de Knodsenburg, Nimmeghen et Tiel avoyent esté prins, le siège de Breda l'évé, 500 François battus icy au quartier, et tout nostre fait en désordre, jusques à désigner dans quelles maisons logeoient le Cardinal Infante, le Président Rosa et autres grands à Nimmeghe, comme le *Te Deum* y avoit esté chanté, et choses semblables, qu'on a tant prins plaisir de veoir imprimées, non pas en forme de gazette, mais en gros caractères, à Bruges, que par occasion d'un tambour, allant aujourd'huy dans Breda, Son Altesse y en a fait porter un exemplaire, à ce qu'ils voulussent prendre la peine de nous informer de ce qu'ils en sçavoient, et s'il estoit vray que nous fussions partiz. Là-dessus ils ont respondu que, puisque leurs gens l'avoyent publié, il falloit le porter à leur armée, afin qu'ils en vérifiassent le contenu par effect, autrement qu'ils en avoyent menti. Comme ils ont, graces à Dieu, ne paroissant par tout cela que l'estat assuré, qu'ils avoyent fait de leurs entreprinses sur le Wael, qui nous servent de belle advertence.

A ce soir Monsieur de Charnacé et Monsieur Goring sont entrez en garde aux approches, où il n'est rien arrivé de considérable depuis hier, outre ce que j'en ay touché au commencement. La lettre de Vostre Altesse, envoyée par le Greffier hier, a esté bien rendue ceste après-disnée.

Vertaling

Voor Breda, 26 augustus 1637.

Er is momenteel niet meer afstand tussen de vijand en de ¹aanpak van onze Franse troepen dan een ²schanskorf en een grote ³fascine, die momenteel voortdurend wordt belaagd met piekstoten en handgranaten, zodat het niet waarschijnlijk is dat er na deze nacht hun verdedigers nog standhouden in de ⁴contrescarp, waarna nog slechts de gracht van het ⁵hoornwerk rest, dat onze artillerie momenteel tot het uiterste bestookt, en waarin binnen korte tijd op twee plaatsen de Franse troepen en op twee andere plaatsen de Engelse zullen binnendringen.

Het bericht dat hier sinds gistermorgen rondging (en waarvan de mijnheer de ⁶graaf Willem Zijne ⁷Hoogheid door een ⁸brief van de ⁹bevelhebber van Heusden op de hoogte had gesteld, nadat hij het had vernomen van een vriend van hem uit Grave), dat het vijandelijke leger de 20ste van deze maand Venlo zou hebben verlaten ten einde Namen, dat belegerd wordt door de Fransen, te hulp te komen, kan niet worden bevestigd. Integendeel: men heeft Zijne Hoogheid zojuist een akte getoond, getekend door de ¹⁰kardinaal-infant op de 21e van deze maand, in het kamp te Blerick, vlak bij Venlo, waarin hij de ¹ambtman van het Land van Cuyk opdracht geeft om onmiddellijk achthonderd boeren uit zijn gebied met spaden en hakken te sturen, om te werken in het kwartier van graaf Jan van Nassau in de buurt van Baarlo; hetgeen overigens een dwaze navolging is van het werk dat wij hebben gegeven aan onze boeren uit Holland, met dien verstande dat de anderen, die tot medewerking verplicht zijn, gehouden zijn zich neutraal op te stellen en zich afzijdig te houden. Zijne Hoogheid heeft ogenblikkelijk een tegenakte uit laten gaan, waarin staat dat genoemde boeren uit Cuyk wordt bevolen op geen enkele wijze gehoor te geven aan eerstgenoemde oproep, op straffe van militaire executie zonder pardon, daar zij allen onderdanen zijn van

-
1. Een aanpak is een naderingswerk, meestal een loopgraaf.
 2. Een schanskorf is een cilinder van vlechtwerk dat met aarde kan worden gevuld om tot verdediging te dienen.
 3. Een fascine is een bundel rijshout ter bescherming van batterijen.
 4. De contrescarp is het buitentalud van een verdedigingsgracht.
 5. Een hoornwerk is een gebastioneerd front buiten de eigenlijke vestingwal, met twee vleugels.
 6. Graaf Willem van Nassau Siegen.
 7. Prins Frederik Hendrik.
 8. Jacob van Wassenaer aan Frederik Hendrik, eind augustus 1637 (verloren?).
 9. Jacob van Wassenaer.
 10. Ferdinand van Oostenrijk.
 1. Godevaert van Steenhuijs, heer van Oploo.

Zijne Hoogheid, die het vaste voornemen heeft morgen hetzelfde te bevelen aangaande de inwoners van Hoogstraten en Turnhout, als vergeldingsmaatregel.

Het beleg van Venlo duurt dus nog voort, maar de ¹¹heer van Bouillon heeft een of ander aannemelijker bericht, [namelijk] dat de vijand een grote hoeveelheid ruitery en ook voetvolk uit het kamp zou hebben weggehaald, die zouden zijn opgetrokken in het zicht van Maastricht naar het genoemde Namen, waar toch voorzover men weet geen beleg plaatsvindt, terwijl iedereen, zelfs in Brussel, zich verbaasd afvraagt hoe het mogelijk is dat de Fransen niets ondernemen in deze gunstige omstandigheden, na het grote beleg van ¹²Landrecies, waaruit tenslotte 250 man is vertrokken. Het is waar dat zij marcheren tot aan ¹³Binche en Trazegnies, zes à zeven uur [gaans] van Brussel, maar dat zijn slechts marsen, die niet de moeite van het vermelden waard zijn.

Toch heeft men zich al drie dagen achtereen door heel Vlaanderen en Brabant vrolijk gemaakt als zouden het ¹⁴Fort Knodsenburg, Nijmegen en Tiel zijn ingenomen, het beleg van Breda opgeheven, 500 Fransen hier in het kwartier gedood, en alles van ons in wanorde, [waarbij men zover ging] dat men zich voorstelde in welke huizen de kardinaal-infant, president [Peter] Roose en andere voornamen zich in Nijmegen zouden vestigen, hoe het *Te Deum* er zou zijn gezongen en dergelijke dingen meer, die men zó graag gedrukt zag, niet in een krantje, maar in grote letters, in Brugge, dat Zijne Hoogheid, door middel van een tamboer die vandaag Breda zou binnengaan, er een exemplaar van heeft laten heenbrengen, opdat ze de moeite zouden willen nemen ons in te lichten over wat ze ervan wisten en of het waar was dat wij waren vertrokken. Daarop hebben ze ons geantwoord dat we, omdat hun mensen het bekend hadden gemaakt, het maar naar hun leger moest brengen, om ze daar de inhoud daadwerkelijk te laten controleren, en dat ze er anders over hadden gelogen. Wat ze, God zij dank, hebben gedaan, terwijl uit dit alles slechts de hoge verwachtingen blijken die ze hadden gekoesterd ten aanzien van hun ondernemingen op de Waal, die een goede waarschuwing voor ons zijn.

Vanavond hebben de heren [Hercule Girard, baron van] Charnacé en [George] Goring het bevel overgenomen op de approches, waar sinds gisteren niets bijzonders is gebeurd, behalve wat ik aan het begin [van deze brief] heb vermeld. Uw ¹⁵brief, gisteren verstuurd door de ¹⁶griffier, is hier na het eten in goede orde overhandigd.

11. Henri de la Tour d’Auvergne, hertog van Bouillon.

12. Landrecies ligt aan de zuidgrens van het toenmalige Henegouwen.

13. Binche en Trazegnies liggen in het noorden van Henegouwen, ten noorwesten van Charlerois.

14. Fort Knodsenburg lag aan de noordoever van de Waal, pal tegenover Nijmegen.

15. Amalia van Solms aan Frederik Hendrik, 25 augustus 1637 (verloren?).

16. Laurens Buysero.